

ROMÁNIA

A munkanélküliség újkeletű jelenség Romániában. A reálszocializmus éveiben hivatalosan nem léteztek munkanélküliek. Akik mégis azok voltak, többnyire a társadalmi integrációs gondokkal küszködők, vagy az alacsony számú nonkonformisták soraiból kerültek ki. Mindenképp kevesen voltak az ilyen helyzetűek, és egyetlen hivatalos statisztikai felmérésben sem szerepeltek. Természetesen semmiféle támogatást nem kaptak, azzal az – egyébként az akkori viszonyokat figyelembe véve helytálló – indoklással, miszerint ha akarnának, találnának munkahelyet.

Az 1989 decemberi forradalom után a különböző médiák, de szakemberek is azt a gazdasági szlogent terjesztették, hogy „félmillió munkanélküli árán talpra állítjuk a gazdaságot”. A kérdés valójában az volt, hogyan oldják meg a munkaerő-túltelítettség problémáját, hiszen a szükségtelenül sok alkalmazott mintegy koloncként nehezedett a vállalatokra: csökkent a munkatermelékenység, következésképpen a rentábilissá válás esélyei is. A román gazdaságban ugyanis egyfajta latens munkanélküliség létezett, aminek fő oka, hogy a tervgazdálkodás célkitűzései eltértek a valós társadalmi igényektől, az akkori túlideologizált társadalom valósággal eltüntette a nyereségcentrikus gazdasági tevékenység fogalmát. A kommunista vezetés inkább hajlott arra, hogy minél több alkalmazottat „faljon fel” az óriási méreteket öltő ipar, mintsem a munkatermelékenység növelésével foglalkozott volna. Minden vállalatnál ki lehetett például számítani, hány alkalmazott nem szükséges a tervezett termelés realizálásához. Ők lényegében „munkanélküli segélyt” kaptak fizetés gyanánt, de ez nyilván nem jelenti azt, hogy a pseudo-munkanélküliség egy adott csoportra, fizikai személyekre lenne visszavezethető. Ugyanis a nem-munka vállalati szinten szétszóródott. Az ilyen vállalatoknak nem sok esélyük maradt, hogy jövedelmezők legyenek. Alkalmazottaikat más vállalatok profitjának országos szinten történő redistribúciója által tartották el, enélkül vagy csökkenteni kellett volna az alkalmazottak számát vagy a vállalat csődöt mondott volna.

Egy másik közszájon forgó szólam szerint „ha a munkás tudná, hogyha nem dolgozik kidobhatják, akkor többet dolgozna”. Figyelembe véve a forradalom utáni helyzetet, mikor is a munkahelyeken valóban keveset dolgoztak, a munkaidőt jóformán politikai csetepartékkal töltötték el, egy ilyen vélekedésnek volt valami indokltsága, habár az nyilván nem állítható, hogy ez a pusztán valóságot tükrözné, hiszen egy bizonyos munkamennyiség kifejtése főképp egy intézményesített munkarendszertől függ, és ezen a rendszeren belül pedig a résztvevők érdekeltté tételétől.

Jogi háttér

Egy évvel a gazdasági reform elkezdése után szükségessé vált a munkanélküliek státusának tisztázása, ugyanakkor felvetődött a munkahellyel már nem rendelkezők anyagi támogatásának kérdése is. Ebben a kontextusban született az 1991/1-es számú törvény, amely a munkanélküliek szociális védelmével és társadalmi reintegrációjával foglalkozik. E törvény 1. fejezetének 1. cikkelye kimondja, hogy munkanélküli „az a munkaképes személy, akit nem tudnak alkalmazni képzésének megfelelően, munkahely hiány miatt”. Ez nagyon optimista nézőpontot rajzol elénk a munkanélküliek átképzési tanfolyamatait illetően, amit meg lehet figyelni a törvény további részeiben is. A remény, miszerint az átképzés a munkaerő új piacok felé irányításával a helyzet javulását eredményezi, azt is jelenti, hogy a munkanélküliek átképzése kötelező, de csak akkor, ha ilyesmit ajánlanak fel számára.

A valóságban azonban a szükséges munkaerő egyre általánosabbá váló csökkenését tapasztalhattuk, úgyhogy az 1991-es januári optimizmusnak nem sok alapja maradt. A mun-

kanéllükieket tanfolyamokon való részvételre kötelezték, büntető és jutalmazó módszerekkel egyaránt. Például a 2. fejezet 5. cikkelye leszögezi, hogy azok számára, akik indoklás nélkül elutasítottak valamilyen átképző tanfolyam-ajánlatot, felfüggesztik a munkanélküli segély folyósítását, míg ugyanezen fejezet 2. cikkelye értelmében, akik ilyen tanfolyamokon részt vesznek, a kurzus egész idejére jogosultak a támogatásra, és az első munkahely megszerzésének időpontjáig is, ha ez az időpont nem haladja meg 30 nappal az illető tanfolyam befejezését. Ez egyben azt is jelenti, hogy a munkanélküli segélyre való jogosultságot 180 napról meg lehet hosszabbítani. Az effajta tanfolyamon résztvevő személy egyben kötelezettséget is vállal a Munkaügyi és Szociális Védelmi Igazgatósággal (Directia de munca si protectie sociale), hogy az elvégzés után az új képzésének megfelelő munkahelyi ajánlatot elfogadja, ellenkező esetben pedig visszafizeti a tandíjat.

A szóbanforgó törvény 4. fejezetének 25. cikkelye meghatározza a Kiképző és Átképző Központok (Centre de calificare si recalificare) működését. Ennek értelmében eme központok a Munkaügyi és Szociális Védelmi Igazgatóságnak alárendelten működnek és egyrészt saját helyiségeikben, másrészt pedig olyan, az iskolarendszertől átvett tantermekben fejtik ki tevékenységüket, amelyek használata eredetileg indokolatlan volt, ugyanakkor ezen egységek személyzetét is igénybe vehetik. Az Oktatásügyi Minisztérium azonban nem értett egyet azzal az állítással, miszerint indokolatlanul használt helyiségekkel rendelkezik, így a helyzetet az 1991/288. számú Kormányhatározattal segítettek, amelyre később kitérünk.

Az 1991/1-es számú törvényt utóbb kétszer is módosították: előbb az 1991/72-es, majd az 1992/86-os számú törvénnyel. Az első változtatások ideiglenesek voltak, és a második törvény véglegesítette őket. A lényegesebb módosítás egyrészt a munkanélküli segély folyósításának időtartamát 270 napra meghosszabbította, másrészt pedig az átképzést minden munkanélküli számára kötelezővé tették. Ugyanakkor bevezettek egy más fajta támogatást is, az úgynevezett segély-pótlékot, amit a munkanélküliek a rendes segély biztosításának lejárta után kaphatnak, de ezt is csak meghatározott periódusra. Ezen módosításokkal az 1991/1-es számú törvényt 1992. augusztus 14-én újra közzétették.

Említettük már a Románia Kormánya által hozott, a munkanélküliek átképzését szabályozó 1991/288-as számú Határozatot. Ennek értelmében a kiképző kurzusokat a Munkaügyi és Szociális Védelmi Igazgatóság központjaiban tartják, de ilyen jellegű tanfolyamokat szervezhetnek különböző közhivatalok és magánintézmények is. A jogi aktus optimista alapötlete abban áll, hogy olyan gazdasági vállalatok létezését feltételezték, amelyek képesek alkalmazni a tanfolyam elvégzőit. Eszerint a tanfolyamok megszervezését és profilját a gazdasági egységek szükségletei által a munkaerő-kereslet határozná meg, csak hogy a valóság egészen mást mutat: jelenleg több mint egymillió munkanélküli van, és körülbelül 4.600 a felajánlott munkahelyek száma. A határozatban foglaltak szerint a képzési tanfolyamra való beiratkozás feltételei nagyon lazák, helyenként még az illető iskolai végzettségét sem veszik figyelembe és nem munkanélküli jelentkezőket is elfogadnak, azzal a feltétellel, hogy megfizetik a képzési díjat. A képzés ingyenessége mellett a munkanélküliek egyéb kedvezményekben is részesülnek: ingyenes tanfelszerelés, ott ahol szükséges munkavédelmi ruhát, szállást és közlekedési bérletet is biztosítanak.

A kurzusokon való részvétel ellenben kötelező, ez csak azokra nem érvényes, akik időközben új munkahelyhez jutnak vagy valamilyen vállalkozásba kezdenek. Megmaradt az 1991/1-es számú törvény szerinti kötelezettségvállalás eljárása is, csak a munkanélküli ezúttal a Munkaügyi és Szociális Védelmi Minisztériummal (Ministerul Muncii si Protectiei Sociale) szemben teszi ezt, ugyanakkor egy egységet is köt a képzését biztosító és őt majd alkalmazó gazdasági egységgel. Természetesen a tanfolyamokon résztvevő nem munkanélkülieknek nem kell ilyesfajta megállapodásokat kötniük. Azon végzősök, akik átmenő

osztályzattal (legalább 5-össel) zártak, kapnak egy úgynevezett végzettségi bizonyítványt. A szóban forgó kormányhatározat azt is leszögezi, hogy a tanfolyamokhoz szükséges helyiségeket a polgármesteri hivatalok és a prefektúrák kötelesek biztosítani.

A munkanélküliség alakulása az 1991–1992-es időszakban

Ebben a fejezetben főképp statisztikai adatokra fogunk hivatkozni. Az adatok a Központi Statisztikai Hivataltól (Comisia Nationale pentru Statistica), valamint a Munkaügyi és Szociális Védelmi Minisztériumtól származnak.

Az első adatok 1991 áprilisában jelentek meg, de ezek nem tartalmaztak az ország egészére vonatkozó információkat. Annyit tudunk például, hogy Temes megyében akkor 229 bejegyzett munkanélküli volt, akiknek 30%-a munkás volt, nagyobbik részük pedig felsőfokú végzettséggel rendelkezett. Ez utóbbiak száma abszolút értékben viszonylag alacsony, ami főleg az értelmiségiek új jogi rendelkezésekhez való alkalmazkodó-képességét tükrözi.

Az első központositott, azaz országos szintű adatok a Központi Statisztikai Hivatal jóvoltából a Statisztikai Közlöny 1991 júniusi számában jelentek meg. Ekkor a munkanélküli segélyben részesülők száma mintegy 105.000 volt, azaz a munkaképes lakosság 1%-a. Ebből 53% nő, ami viszonylag magas, hiszen az összmunkaerőnek csupán 35%-a nő. A végzettségi szintet figyelembe véve, a helyzet a következőképpen áll: 85% munkás, 11% középfokú, míg a maradék 4% felsőfokú végzettséggel rendelkezik. Utóbbiak túlnyomó többsége műszaki egyetemet végzett friss diplomás.

1991 júniusától havi pontossággal követhetők az adatok, melyeket az I. táblázatban közlünk. A munkanélküliek számának minél pontosabb meghatározásakor azonban gondot okozhat e társadalmi státusz pontatlan tisztázása, ugyanis egyes hivatalos kimutatásokban csak azokat jegyezték be, akik munkanélküli segélyre jogosultak. E helyzet annak tudható be, hogy főleg a kezdeti periódusban érvényes rendelkezések szerint nem léteztek olyan személyek, akik már nem jogosultak támogatásra. A jelenlegi statisztikák azonban már figyelembe veszik azokat, akik már nem kapnak munkanélküli segélyt, de nem is tudtak új álláshoz jutni, és azokat is, akik bizonyos jogi rendelkezések miatt nem részesülhetnek támogatásban. A táblázatban szereplő adatok nagyjából megközelítik az összmunkanélküliek valós számát, ugyanis figyelembe vettük a Munkaügyi és Szociális Védelmi Igazgatóságnál munkahely-keresőkként bejegyzetteket is.

Ha az adatokat nemek szerint lebontjuk, akkor a nők százalékos aránya az 1991 júniusi 53%-ról 60%-ra növekedett 1992 áprilisáig, ami havi 0,7% növekedést jelent. Sajnos 1992 májusától ilyen lebontásban már nem férünk hozzá adatokhoz, és feltételezhetjük, hogy a havi növekedési ráta konstans, így könnyen kiszámítható, hogy 1992 decemberére körülbelül 65%-ot tesz ki a munkanélküli nők aránya. Figyelembe véve, hogy 1991 elején az összmunkaerő mintegy 35%-át tették ki a nők, a fentebb kapott 65% igencsak magas ehhez képest, és gondolatainkat önkéntelenül is a két világháború közötti helyzetre tereli, amikor is a fennálló tabu miatt a nők csupán házimunkákat végeztek.

A végzettség szerinti lebontás a munkások körében enyhe csökkenést mutat, az 1991 júniusi 86%-ról egészen az 1991 decemberi 83%-ig, majd újra eléri a 87% százalékot. A középfokú végzettséggel rendelkezők nagyjából a munkások százalékos arányának ingadozását követik, míg a felsőfokú végzettségűek viszonylag állandóan megőrizték a 4%-os arányt. Itt megjegyzendő, hogy az eddigi százalékok kiszámításánál csupán a munkanélküli segélyre jogosultak számát használtuk föl.

A munkanélküliek megyék és vidékek szerinti elosztása után kialakuló hierarchia nem változott lényegesen, még akkor sem, ha a növekedési ráták különböztek. Ez főképp a

vidékek hierarchiájánál szembeszökő, ahol a százalékos különbségek annak ellenére is megőrződtek, hogy az egyes vidékeken belül itt-ott még tapasztalható hierarchia-változás a megyék között. Bukarest, mivel meglehetősen elüt attól a térségtől, ahová földrajzilag tartozik, ha külön vesszük, 1992 novemberében a vidékek szerinti eloszlást a II. táblázatban közöljük. Azóta természetesen valamelyest módosult a helyzet, amint az I. táblázatból is kiviláglik.

I. TÁBLA

A munkanélküliek számának alakulása Romániában

Év, hónap	Munkanélküliek száma	Év, hónap	Munkanélküliek száma
1991 június	169.939	1992 április	453.121
1991 július	195.573	1992 május	549.896
1991 augusztus	217.055	1992 június	616.601
1991 szeptember	237.777	1992 július	675.633
1991 október	250.489	1992 augusztus	754.244
1991 november	259.426	1992 szeptember	798.263
1991 december	271.717	1992 október	869.536
1992 január	337.440	1992 november	959.369
1992 február	386.043	1992 december	1,089.619
1992 március	435.310		

II. TÁBLA

A munkanélküliség alakulása Romániában, régiók szerint

Régió	lakosság száma	munkanélküliek száma	munkanélküliek aránya*
Bánság	2,111.449	75.573	7,15
Erdély	5,598.495	229.624	8,20
Moldva	5,286.788	303.144	11,46
Havasalföld	7,412.733	292.601	7,89
Bukarest	2,350.944	58.428	4,97
Összesen	22,760.449	959.369	8,43

*100%=aktív korú népesség

Könnyen megállapítható, hogy korreláció létezik a különböző vidékek politikai opciói és ezen vidékek munkanélküliek helyzete között. Ott, ahol a munkanélküliség magasabb, az 1992-es helyhatósági és általános választásokon hangsúlyos eltolódás volt megfigyelhető a baloldali erők felé. Egyfajta magyarázata tehát a sokat vitatott politikai opciók közötti diszkrpanciának éppen az átmeneti időszak problémái érzékelésének különbözőségéből fakad. Már-már normális, hogy egy olyan lakosság, amelyik úgy érzékeli a jelent, mint az életszínvonal csökkenését, vagy mint a holnapi nap bizonytalanságát, az inkább a baloldali, vagy éppenséggel a nosztalgikus-kommunista erőkkel szimpatizál. Itt nem kimondottan a munkanélküliek szavazataira gondolunk, hanem arra a pszichózisra, amelyet a munkanélküliség emelkedése idéz elő ott, ahol az emberek a 100%-os teljes foglalkoztatáshoz voltak szokva, magyarárn nem félték a munkanélküliségtől, mert az nem is létezett. Hogy a munkanélküliség elterjedése milyen mértékben hat a lakosság életszínvonalára, természetesen nem állapítható meg bizonyossággal, mert figyelembe kell venni az emberi jogok

területén elért nyilvánvaló pozitívumokat is. Azt azonban mindenképpen meg kell jegyezni, hogy az ország azon részei, ahol a munkanélküliség a legmagasabb, éppen azok a vidékek, amelyeket az utóbbi évtizedekben iparosítottak, és fejlődésüket nem a tőkepiac szabályozta. Következésképpen a tradicionálisan szegényebb vidékek azok, ahol a munkanélküliség a legmagasabb. Ez akár közhelyszámba is mehet, de figyelembe kell venni, hogy a reálszocializmus idején intenzív uniformizáló, homogenezáló politikai gyakorlat érvényesült, ami egyrészt az ország különböző zónái közötti gazdasági különbségek kiküszöbölésére irányult, másrészt pedig, hogy minél kiegyensúlyozottabb etnikai térkép jöjjön létre, a lakosság erőszakolt migrációjában nyilvánult meg.

A jelenlegi helyzet

Mint annyi más román társadalmi gond orvoslása esetében, a munkanélküliség kezelésénél is megfigyelhető egyfajta diszharmonia a jogi normák és a tényleges helyzet között. Korábban már említettünk bizonyos optimista premisszákat, amelyek mentén megalkották a munkanélküliekre vonatkozó rendelkezéseket. A legnyomatékosabb ilyen előfeltevés az volt, miszerint létezik körülbelül annyi üres munkahely, ahány személy munkát keres, és ezen munkahelyek éppen attól üresek, mivel meg nem felelés tapasztalható a keresett és felkínált képzettség között. A jelen azonban egészen mást mutat, hiszen 1.000 munkanélküli mire mintegy 4,6 üres munkahely jut, ami körülbelül 10-szer kevesebb, mint például Magyarországon. Ezen a ponton már nyilvánvalóvá válik, hogy a törvénykezők további gondolatmenete sem lehet a leghelyénvalóbb.

A 288. számú Kormányhatározat értelmében az ország minden megyéjében létrehozott Kiképző és Átképző Központok mintegy megkettőződően működnek az úgynevezett Kiképző és Átképző Hivatalok által. E hivatalok, amelyek ott is léteznek, ahol a képzési központok létrehozása nem volt indokolt, főleg azzal foglalkoznak, hogy a központok által szervezett tanfolyamokra munkanélkülieket toboroznak.

Az alábbiakban egy példával szeretnénk bemutatni ezen intézmények működését. Gyakorlati szempontok miatt a Temes megyei adatokra hivatkozunk, mert úgy gondoljuk, hogy a tendenciák egyneműsége következtében ez is relevánsan tükrözi az országos helyzetet. A Temes megyei Munkaügyi és Szociális Védelmi Igazgatóság 1992 novemberében 16.213 munkanélküli segélyt élvező személyt vettek nyilvántartásba, azonban október 30-ig a tanfolyamokon mindössze 1.404 személy vett részt, amiből csak 983 volt munkanélküli. Ez azt jelenti, hogy az érvényben lévő törvény értelmében, miszerint a tanfolyamokon való részvétel kötelező, a bejegyzett személyeknek csak 6%-a részesülhetet volna támogatásban. Mindezek ellenére senkitől sem vonták meg a támogatást, és senkit sem köteleztek a kapott összeg megtérítésére.

A törvény alkalmazásában kompetens személyeknél az előállt helyzetről érdeklődve kiderült, hogy ők az a cikkelyt, amelyik a tanfolyamokon való kötelező részvételt mondja ki, a törvény "gyenge pontjának" tartják, és mint ilyet nem is alkalmazzák. Hogy a törvény ilyen alkalmazása lényegében annak megszegését jelenti, azt azzal "magyarázták ki", hogy végső soron a tanfolyamot tekinthetik úgy is, mintha a munkanélküli segély lejáratá utáni segély-pótlék időszakában tartották volna, és egyébként is átképzéseket nemcsak a Munkaügyi Igazgatóság szervez, hanem más intézmények is, amelyektől pontos adatokat nem lehet beszerezni.

A kurzusokon való részvétel kötelezővé tétele természetesen értelmetlen akkor, ha a munkapiac kereslete alacsony szinten mozog. Mégis, az a laza mód, ahogyan Romániában általában a törvényekhez viszonyulnak, bizonyára idegen és furcsa lehet annak, aki nem ismeri

eléggé a balkáni társadalmi életet. Az itt bemutatott eset ugyanis nem egyedülálló, hanem mondhatnánk beágyazódik egy liberálisnak nevezhető törvényértelmezési rendszerbe, ami egyébként nyomon követhető több évszázadra visszamenőleg a román történelemben.

Visszatérve a szóban forgó törvényre, a gond éppen az, hogy a jogi aktus megalkotói olyan cégek létezését feltételezik, amelyek úgymond bizonyos jellegű tanfolyamokat "rendelnek" a szükséges munkaerőszint elérése érdekében. Csakhogy az ilyen cégek ritkaságszámba mennek. A munkanélküliek tanfolyamokon való részvételének kötelezővé tétele eszerint elég sok kiadással járna, míg hatékonysága igencsak megkérdőjelezhető. Az eddig tartott tanfolyamokat két módon szervezték meg. Egyrészt a kiképző hivatalok egy feltételezett potenciális piac alapján választották meg a különböző kurzusok témakörét, anélkül azonban, hogy ilyen jellegű felméréseket kezdeményeztek volna előzőleg, másrészt pedig a munkanélküliek igényeit figyelembe véve a kiképző központok szerveztek meg.

Íme néhány, az 1992. évi Temes megyében tartott, összesen 20 tanfolyamból: PC számítógépezés (126 hallgató, ebből 98 nő); könyvelés (100, 96); pincér, szakács, cukrász (326, 214); elárúsító (60, 55); szabászat (78, 78); férfi- és női fodrászat, kozmetika (180, 146); gépirás (86, 86) stb. Mivel a hallgatók száma viszonylag alacsony volt, az új képesítéssel rendelkező munkanélküliek mintegy 40%-a tudott elhelyezkedni új szakmájában vagy vállalkozásba kezdeni.

Érdekes és ugyanakkor meglepő, hogy a munkanélküli nők részvétele a tanfolyamokon jóval meghaladja az összmunkanélküliekhez viszonyított részarányukat (65%). Temes megyében például a 983 munkanélküli hallgatóból 786 nő, ami 79%-ot jelent és ez az érték nagyjából az ország minden megyéjére érvényes. Vajon miért van ez így, azon túl, hogy a felsorolt szakmák nagy része inkább a nőknek testhezálló? Az egyik ok valószínűleg az, hogy a tanfolyamok megszervezése különböző intézményekkel karöltve történt. Olyan intézményekről van szó, amelyek annak ellenére, hogy kimondottan nem volt szükségük új alkalmazottakra, mégis biztosították a tanfolyamokhoz szükséges feltételeket, és végül csak alkalmaztak egy-két személyt a hallgatók közül. Itt megjegyzendő, hogy az ország átmeneti időszakának gazdasági problémái elsősorban a férfi, fizikai munkára alapuló vállalatokat érinti, pontosabban azokat a túlméretezett gyárakat, amelyeket a kommunista időszak éveiben építettek.

Egy másik lehetséges magyarázat a nők társadalmi helyzetéből fakad. Mindannak ellenére, hogy a romániai nők az európai országokhoz képest sokkal kisebb mértékben, de valamennyire mégis emancipálódtak, a férfi és nő státusa közötti különbségek jelentős mértékű csökkenéséhez vezetett. Az utóbbi három évben az ipari vállalatok részleges felszámolásának folyamata azonban azt bizonyítja, hogy a lakosság optikája, a közvélemény nem teljes mértékben igazodott az előbb említett státuskülönbség csökkenéséhez: nagyon sok vállalat vezetősége minden különösebb ok nélkül hajlott arra, hogy inkább a női, mint a férfi munkaerőtől "szabaduljon meg". Ilyen kontextusban már érthetővé válik, miért reménykednek a munkanélküli nők a hagyományosabb női munkával kapcsolatos átképzési tanfolyamok sikerességében. Úgy gondoljuk azonban, hogy a jelenség jóval bonyolultabb, ezért érdemes volna egyéb kutatásokat is kezdeményezni.

Ahhoz, hogy a munkanélküliek átképzéséről teljesebb képet kapjunk, szót kell még ejtenünk néhány olyan intézményről, amelyek szintén képzéssel foglalkoznak. A Munkaügyi és Szociális Védelmi Minisztérium már 1991 júliusában, tehát a romániai munkanélküliség megjelenésének kezdeti időszakában kinevezett, a munkanélküliek vállalkozásba való kezdetét segítő, 120 instruktort. A munkanélküliek nagy részét abban az időszakban fiatal műszaki diplomások tették ki, és így a tanfolyamoknak elég nagy sikerük volt. Megjegyzendő még, hogy ezen kurzusokat összekapcsolták egy kedvezményes, kiskamatú hitelrendszerrel is.

Tanfolyamokat – pénzbeli ellenszolgáltatásért – megszerveztek különböző klubok, alapítványok, valamint magánintézmények, elsősorban az újonnan alakult magánegyetemek. Gyakorlatilag azonban lehetetlen megállapítani, milyen mértékben látogatták a munkanélküliek ezeket a tanfolyamokat, ugyanis a szervező intézmények általában nem kérdezték meg a jelentkezőktől, hogy munkanélküliek vagy sem, és a Munkaügyi Igazgatóságtól eltérően, nem követték a végzősök sorsát.

Következtetések

Az alábbiakban megpróbáljuk általános keretbe helyezni a munkanélküliség és átképzés problémáját. A jelenség alakulásában három tényező játszik közre: egyrészt a diszponibilis munkaerő, másrészt a munkahelykínálat, a kettő között pedig mintegy összekötő kapcsolóként és a különböző elvárásokat egyeztető instanciaként a Munkaügyi és Szociális Védelmi Minisztérium által a kormány jelentkezik. A jelenlegi romániai helyzetet, akárcsak a többi közép-kelet-európai országot, az jellemez, hogy az állam még mindig erőteljesen szabályozza a létező és létrejövendő munkahelyek nagy részét és mint ilyen, egyúttal ajánlattevő és közvetítő elem is. Ajánlattevő, mert sok intézmény tulajdonosa, míg a közvetítő szerepet a végrehajtó hatalom, a kormány végzi el.

A következőkben eltekintünk a munkahely kereslete és kínálata közötti szakadéktól. Elméletileg az üres munkahelyek el nem foglalásának két oka lehet: vagy szakmai vagy regionális. Az első esetben bizonyos területeken jelentkező munkaerő hiánnyal, míg másokon munkaerő többlettel számolhatunk, tehát a megoldást az átképzés biztosítaná. A második esetben az egyes vidékek fejlettségi szintjének különbözőségeiből eredő munkahelytöbbletről van szó, és itt a munkaerő vándorlása segíthetne. Ilyen migrációra Európa-szerte találhatunk példákat, csak hogy éppen ezek mutatják, hogy ez az út azon túl, hogy gyakran társadalmi konfliktusokhoz vezet nem a legeredményesebb, hiszen hosszú távon amúgyis megőrződnek a regionális különbségek.

Azok akik a romániai munkanélküliek munkába való integrálódási folyamatát elgondolták, az átképzés mellett döntöttek. A létrejött háromszög kormány-munkaadó oldala "rövidebb", ami azt sugallja, hogy az átképzést a munkaadóknak (ami helyenként az állam is) kellene diktálniuk, a munkanélküliek ezen elvárásokhoz való igazodásával egyetemben. A valóságban viszont az ilyen elvárások minimálisak, és ezért a munkanélküli-kormány oldal rövidült meg az előbbihez képest, azaz az átképzések gyakran a munkanélküliek valós, vagy a hivatalosságok által elképzelt érdekei szerint zajlanak. A helyzet ilyenné válása a feltételezett erős elem, a munkaadói elvárások hiányának tudható be, ami egyáltalán nem független a mai román gazdaság általános válságától, a krónikus tőkehiánytól.

Reisz D. Róbert

(fordította: Papp Attila)